

A Diósgyőri Gépgyár anyagvizsgáló tevékenységének rövid története

Mustos Péter

A mai Digép elődjének a MÁVAG (Magyar Állami Vas-, Acél- és Gépgyár) D-gyárát tekintik, vagy ahogy itt nevezték: az Újgyárat (szemben az ó-gyárral, vagy C-gyárral, amely a Kohászatot jelentette). A két gyár között igen szoros kapcsolat állt fenn; 1946-48 között igazgatóságuk is közös volt. Ebben az időben a metallográfiai adatokért a Kohászat laboratóriumához kellett fordulni.

A termelés felfutásával a DIMÁVAG-ból 1950-ben kivált a Nehézszerzőgépgyár és a Könnyűgépgyár.

A három gyárban közel párhuzamosan kezdtek fejlődni az anyagvizsgáló foglalkozó vegyi és metallográfiai osztályok és csoportok. A DIMÁVAG-ban 1956-ban szerveztek a főenergetikán belül egy osztályt vegyi és metallográfiai csoporttal. Az osztályt a főenergetikus: *Laczkó János* irányította, a metallográfiai csoportot *Beke Józsefné* vezette. A csoport egy lakatosból és egy anyagvizsgálóból állt még. Technikai eszköze egy MIM 6-os fémmikroszkóp volt.

A polgári gyártmányok gyártásának fokozódása fellendülést hozott a metallográfiai csoport részére is, amely ekkor már a MEO-hoz tartozott. A fő problémákat a rugók törése, a vasúti kerékpárgyártás alapanyag- és szövetszerkezet-vizsgálata, valamint a hőkezelő üzem selejtjei jelentették. *Macz Ferencnek*, a MEO anyagvizsgáló csoport vezetőjének lelkes kezdeményezésére érlelődött a gondolat az önálló metallográfia megerősítésére.

1960-ban több új anyagvizsgáló gépet kapott a csoport, (mikroszkópok, keménységmérők).

1962-ben újra egyesítették a három gyárat és ekkor összevonták a három metallográfiával foglalkozó csoportot is. A metallográfia így végleg osztállyá vált, vezetője a könnyűgépgyári metallográfia főnöke, *Fazekas Sándor* lett. Híres fotósunk *Doma István* volt, akit *Tószegi József* követett. Az osztály szervezetiileg a főmetallurgus alá tartozott, aki ekkor *Macz Ferenc* volt.

Macz Ferenc nyugdíjazása után *Perjési Gyula* lett a főmetallurgus. Az ő vezető korszaka alatt a vegyi osztályt elszervezték a főmetallurgiától.

Az 1969-es kovácsüzemi rekonstrukció jelentős technikai fejlődést hozott a metallográfiának. Az osztály új épülettel bővült, sok technikai eszközt kapott: akkor érkezett a pulzátoros szakitógép, a vacuutherm berendezés, a mágneses repedésvizsgáló, több laborkemence.

1975 januárjában *Fazekas Sándor* meghalt, az osztály megbízott vezetőként *Kubis József* irányította.

Tovább bővült a műszerpark keménységmérő gépekkel, a forgó-fárasztógéppel, az ipari hűtőszekrényel és az indiai ütőgéppel. A próbamegmunkálót is az osztályunkhoz csatolták, az osztály létszáma 25 fő körül ingadozott.

Az önálló vegyi laboratórium létszáma 15 fő körül ingadozott, később belőlük hasították ki a vegyi technológiai osztályt.

1975 októberében *Kovács Károlyt* nevezték ki a metallográfiai osztály élére. Az osztály tevékenysége arra irányult, hogy modern, fémtani alapokon nyugvó vizsgálatokat is beindíthassunk, és az osztály szerepe az ellenőrzéstől a gyártás konstrukciós szaka felé növekedjék. Mindezt az osztály nevének változása is jelezte: először a fémtani osztály, majd a fémtechnológiai osztály nevet viselte. A műszerpark is tovább bővült: x-y írók, pásztázó elektronmikroszkóp, finomnyúlásmérő, erőmérőcellák érkeztek.

Intenzív kapcsolat alakult ki a Vaskut fémtani osztályával a számítógépes rendelés-elbírálás és a hőkezelési technológia-tervezés területén.

Az osztály fontos szerepet játszott a Digép fehér-hőkezelő és gáznitridáló üzemének beindításában is. Jó munkakapcsolat alakult ki a Nehézipari Műszaki Egyetem fémtani és mechanikai technológiai tan- székével.

1979 júliusában *Kovács Károly* kandidátusi aspirantúrára távozott, utódja az osztály korábbi szárnyra bocsátója: *Fazekas Ferenc*, majd *Kubis József* lett.

A vegyi osztályt a speciális gyártáshoz csatolták és fontos szerepet kapott a galvánüzem kiszolgálásában. Vezetője: *Tóth Józsefné* volt. A precíziós öntöde rekonstrukciója kapcsán egy fix és egy hordozható quantométerrel, atomabszorpciós vegyelemzővel, sópermetkamrával bővült az ottani műszerpark.

A metallográfiai vizsgálatokban is változatos feladatokat jelentettek a speciális gyártáshoz felhasznált anyagok vegyi és mechanikai ellenőrzése. Polgári területen a Domange-Jarret vasúti ütköző gyártásának bevezetése hozott sok új feladatot.

Időközben a régi épületszárnyat az alatta kipattant salakhányótűz miatt le kellett bontani.

Kovács Károly 1982-ben visszatért az aspirantúráról az osztály vezetéséhez. Kandidátusi disszertációját 1986-ban védte meg. Az ehhez szükséges vizsgálatok egy részét a metallográfia és a vegyi laboratórium végezte. 1989-től a kohászat anyagvizsgáló tevékenységét irányítja; utódja *Kubis József* lett.

1991-ben a metallográfiához csatolták a MEO mechanikai laborját, 1992-ben a vegyi osztályt. 1993-ban a vegyi laboratórium átköltözött a metallográfia épületébe. Rövid ideig a speciális gyártáshoz szükséges röntgen- és izotóp laboratórium is osztályunkhoz tartozott.

A Digép felszámolási-eladási eljárása során a gyár, és így az anyagvizsgáló tevékenysége is, jelentősen csökkent, az összevont osztály létszáma 10-12 főre apadt. 1994-ben az anyagvizsgáló osztályt a Digép Melegalakítógyárához csatolták.

A speciális termelés megszűnésével és a polgári termékek más önel- számoló gyár által történő gyártásával az osztály tevékenysége a melegüzemi alapanyagok és késztermékek ellenőrzésére csökkent. Időközben a próbamegmunkálót a forgácsoló üzemhez szervezték. Ezzel az osztály létszáma 6 főre apadt.

A Melegalakítógyár – és benne a metallográfiai osztály – még 1995-ben megszerezte a TÜV minőségbiztosítási tanúsítást. Ez a részleg látja el a hosszmérő eszközök házi kalibrálását is. Ám, a jelen gazdasági helyzetben már nincs pénz az anyagvizsgáló fejlesztésére, modern eszközök beszerzésére, az osztály által a termékefejlesztéshez adható segítség felhasználására.

A metallográfián – a kezdettől napjainkig számolva –, 163-an dolgoz- tak hosszabb-rövidebb ideig. Amit itt tanultak, azt bizonyára jól kama- toztatták a műszaki élet egyéb területein. Diplomatervezők és szakmai gyakorlatosok népes serege is öregbítette osztályunk hírnevét.